

Ennek ellenére nagyon valószínű, hogy az egymástól kb. 200 m távolságra lévő két lelőhely középkori része ugyanahhoz az egykori telephez tartozik.

SOMOGYI KRISZTINA

35. Balsa, régi híd előtere (KÖH 32712, 36924)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Szk, Sza, Á, Kö

2009. március 10-én egy helyi lakos egy szürke, korongolt szkíta bögrét és egy Árpád-kori fazekat szolgáltatott be a nyíregyházi Jósza András Múzeumba. Lelelőhelyként a II. világháborúban felrobbantott híd előterét nevezte meg. Elmondta, hogy a mély zombékos, bokros területet jelenleg nem művelik, de a vakondtúrásokban cserepek jelentkeznek. Március 12-diki helyszíni szemlénk idejére már meg is forgatták ekével a területet. A szántásból bronz szkíta nyílhegyet, Árpád-kori és középkori edénytöredékeket, vashorgot, bronz övcsatokat, könyvfedél- és övveretet, szíjvéget gyűjtöttünk.

A lelőhely az említett helyen a műút, a híd töltése és az egykori cigánysor által bezárt szögben található.

Az adattárban lelt információk szerint a közeli cigánytelepről Árpád-kori cserepeket, míg a Dögtérből szarmata sírok leleteit őrzi múzeumunk.² Ez utóbbi lelőhelyről Kiss Lajos feljegyzéseiből az derült ki, hogy a leletek a híd építéséhez kapcsolódó munkálatok során kerültek elő. Informátorunk elmondása szerint a mai felszín töltéstől Ny-ra eső részéből a cigányok agyagot bányásztak, és több ízben találtak cserepeket, csontokat. A Dögtérről megjegyezte, hogy az egykor a töltéstől K-re feküdt.

Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy az általunk talált, és a két közeli lelőhely egyetlen, nagy kiterjedésű lelőhely részei, melyen szkíta és szarmata temető, Árpád-kori és középkori településrészlet, és esetleg középkori temető húzódik.

Munkatársak: Bocz Péter, Lukács József, Tompa György (JAM), Sarnek Tamás.

PINTYE GÁBOR

36. Baracs, Boldog-dűlő (KÖH 38607)

(Fejér megye) B, Ró

Az ELTE BTK Régészettudományi Intézete 2008. október 6. és 2009. március 19. között megelőző feltárást végzett az M6 autópálya Dunaújváros–Szekszárd szakaszának (77+480–77+900 km-szelvény) F-18B lelőhelyén, 27 298 m²-en (0248/22, 0248/25, 0248/27, 0262/2, 0264/50, 0264/52, 0264/54, 0264/56, 0264/58 hrsz.). A lelőhely ÉK felé tovább folytatódik (M6 F-18 lh.), DNy felé azonban a római telep a 77+700 km-sz. vonalában

véget ér, ettől DNy-ra mindössze 3 középső bronzkori urnasír került elő. A római telep ÉNy-i és DK-i irányban azonban tovább folytatódik a nyomvonalon kívül is. A lelőhelyen kutatást a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai kezdték meg, akik az 1–40. sz. objektumokat tárták fel.

Az ásatás során 418 objektumot tártunk fel, amelyek néhány újkori beásástól és leletanyag nélküli, nem keltezhető objektumtól eltekintve római koriak, kivételt képez a három középső bronzkori urnasír a dűlő DK-i végében, ill. valószínűleg szintén bronzkori az urnasíroktól néhány méterre É-ra található 70 cm mély, 10 m átmérőjű körárok. A feltárt római kori objektumok – félig földbe mélyített házak, kemencék, árkok és gödrök – javarészt egy bennszülött telephez tartoznak. A telep a lelőhely ÉK-i és K-i részén jóval sűrűbb – egy részen szabályos sorba rendezett házak is megfigyelhetők – a dűlőn felfelé DDNy-i irányba haladva az objektumok egyre ritkábban fordultak elő, majd a 77+700 km-sz. vonalában a telep egy ÉNy–DK-i irányú árokkal véget ér.

A lelőhely ÉNy-i részén egy kőépület maradványai kerültek elő. Az épületnek csak rossz megtartású, részben kiszedett falai maradtak meg, kivéve a Ny-i falat, amelynek több kőorból álló alapozása jól megmaradt, és valószínűleg folytatódik a kisajátítási területen kívül is, így a kőépület nagy része valószínűleg nem az ásatás területére esik. Feltehetően egy 3. századi villagazdasághoz tartozott. Az épületből a tetőomladékon és kevés kerámián, néhány terra sigillata töredéken kívül mindössze egy rossz megtartású, egyelőre nem meghatározott bronzérem került elő. Néhány méterre a K-i faltól másodlagos pozícióban, fejjel lefelé egy gödörben fekvő, 130×70×40 cm méretű, kőből faragott, teljesen ép Iuppiter-oltárt találtunk. Az oltáron a *I(ovi) O(ptimo) M(aximo) / Aurelioru(m) / Veri et / Valentis / ex voto / v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)* szövegű latin felirat található. Az oltár felirata megerősíti az épület 3. századi keltezését.

A lelőhely leletanyaga igen szegény, főleg házikerámia és állatcsont, az importkerámia és a fémtárgyak száma nagyon kevés. Említést érdemel egy ...]OPRFE bélyeggel ellátott rheinzaberni terra sigillata-töredék, amely kiegészített bélyege – *COSTIO (et) PR(imus) FE(cit)* – alapján a markomann háborúk utáni időszakra keltezhető.

Munkatársak: Dévai Kata, Szabó Dániel, Bózsai Anikó, Sey Nikoletta, Vandlik Katalin régészek.

BARTUS DÁVID

37. Baracs, Kokasdi-ér partja (KÖH 38607)

(Fejér megye) Ró

2009. március 9. és április 29. között végeztünk megelőző feltárást az M6 gyorsforgalmi út nyomvonalára eső, RM-1 jelű lelőhelyen, a 0244/48 hrsz. ingatlanon, 5352 m²-en.

2 JAM Rég Ad.: 85.14 és 85.34. A leletek elkallódtak, rajzukat Istvánovits Eszter őrizte meg.

A lelőhely a Kokasdi-ér K-i partján található, egy domb tetején. A 2008-ban feltárt F-18 jelű lelőhellyel azonos, az ott feltárt római kori bennszülött település szélét sikerült azonosítani.

A humusz vastagsága mindössze 20–35 cm volt. Ez alatt, egy nagyobb (barnás) altalajlencsétől eltekintve, sárga homokos-löszös altalaj húzódott. Összesen 143 régészeti jelenséget figyeltünk meg, amelyek egy része megegyezett a már említett 2008. évi feltáráson előkerültekkel, ezért a 2008. évi számozást folytattuk. Jelentős különbség volt azonban, hogy leletanyag igen kis mennyiségben került elő az előző évvel ellentétben. A jelenségek a domb alja felé sűrűsödtek, a dombtetőn érdeemben már csak négy körárok említhető.

A feltárás Ny-i végén a megközelítőleg K–Ny irányú, 2008-ban is azonosított, részben feltárt árkok folytatódtak K-i irányba. Ugyanitt egy 2008-ban csak félig feltárt kemencét idén teljesen feltártunk, a közelében egy 2008-ban szintén csak félig feltárt fölbe mélyített épülettel. Ez utóbbihoz kapcsolódott egy nagyméretű szemetesgödör (földbe mélyített épület), amely az idei lelőhely teljes leletanyagának hozzávetőleg a negyedét szolgáltatva. A legérdekesebb települési jelenség ugyanitt a feltárás ÉNy-i szélén került elő, amely egy kora római gödör, esetleg tárolóverem, amelyben égetetlen agyag építési szerkezet omladékát dokumentáltuk és tártuk fel.

A feltárási terület közepén egy-egy leletanyagot nem tartalmazó vagy nem keltezhető leletanyagot tartalmazó árkok kerültek elő. Ezeket azonban mégis a római korra keltezzük (relatív kronológiai adatok, mint például metszés, keresztezés, szuperpozíció alapján) és a római kori bennszülött település K-i szélének tartjuk.

Ettől K-re, a feltárás K-i felében egy nagy árokkal övezett területen több körárkot és néhány nem a körárkokhoz köthető cölöplyukat figyeltünk meg és tártunk fel. A körárkok betöltése kora római leletanyagot tartalmazott és mindegyiknek volt a DNy-i oldalán egy 100–200 cm széles bejárója. Belsejükben semmilyen régészeti jelenséget nem figyeltünk meg, de mivel méretük (külső átmérő 10–13 m), kialakításuk, a településhez képest való elhelyezkedésük római kori halomsíros temetkezésre (tumulus) utalt, ezért mindegyik belsejébe szondákat nyitottunk, amelyek azonban szintén negatív eredményt hoztak. Úgy tűnik, hogy az egykori temetkezések a körárkokon belüli földhalmokban lehettek, amelyeket azonban a földművelés mostanra már megsemmisített, embercsontot, vagy calcinatumot a humuszosítás során sem figyeltünk meg.

Jelen feltárás, a Baracs F-18, 2008. évi és a Baracs F-18B, 2008. évi feltárások együttesen egy római kori vidéki, eredetileg római kori bennszülött, majd később inkább egy római kori villagazdaság területének teljes metszetét adják.

A leletanyag az elsődleges feldolgozás után a székesfehérvári Szent István Király Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Benke András, Rechner Balázs, Varjaskéri Máté, Zsiga Zsolt technikusok. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

KOVÁCS LORÁND OLIVÉR

38. Barnag, Kertaljai-rét (KÖH 7517)

(Veszprém megye) U

2009. április 27–28-án a 02 hrsz. telken trágyatározó létesítését megelőző próbafeltárás során két 2 m széles kutatóárkot jelöltünk ki, egymással párhuzamosan. Az „A” árokban a felső 30–40 cm fekete, újkori szeméttel kevert réteg alatt barnásfekete, barna, homogén réteget találtunk, ez alatt bukkant elő a sárga agyagos réteg. A humuszosítás során kirajzolódott három objektum folytja. Bontásuk kevés neolitik kerámiatöredéket eredményezett. A „B” árokban egy darab régészeti objektumot találtunk, mely nem tartalmazott leletanyagot.

RAINER PÁL

39. Battonya, Sánka-halom (KÖH 63470)

(Békés megye) Ő, Sza, N, Á

A MOL Dombegyház-DNy-8 jelű mélyfúrás által érintett területén végzett előzetes helyszíni szemle során, 2009 nyarán, mód nyílt a Sánka-halom megtekintésére is. A mintegy 5 m magas, 50–60 m alapátmérőjű kurgán a település határának ÉK-i részén található, a Battonyáról a Mezőkovácsháza és Magyardombegyháza közötti út felé tartó, É–D-i irányú kövezett út K-i oldalán, a Cigányka-ér D-i partján. A kurgán területén előkerült leletanyagról nincs információnk, viszont a halomtól Ny-i irányban, az érmeder D-i partján, a felszínen őskori, népvándorlás kori (köztük szarmata kori) és Árpád-kori leletek találhatóak. A lelőhely kiterjedése több irányban is bizonytalan. Az azonban szinte bizonyos, hogy a Sánka-halmot eddig jelölő régészeti lelőhely (Battonya 20.) a halomnál jóval nagyobb területre terjed ki, s elfoglalja az egész partvonulatot, amelyen a Sánka-halom is emelkedik. A lelőhely teljes hossza elérheti az 1200 m-t, szélessége a 200–250 m-t is.

SZATMÁRI IMRE

40. Battonya, Sánka-halom (KÖH 63470)

(Békés megye) Sza

A MOL Dombegyház-DNy-8 jelű szénhidrogén kutató mélyfúrás kútkörzete által érintett régészeti lelőhelyen 2009 őszén próba- és megelőző feltárást végeztünk.

A halomtól Ny-ra, 750 m²-en végeztünk megelőző feltárást, melynek során 9 szarmata településobjektumot találtunk. Ezek mindegyike tároló- és szemetesgödör lehetett. A legtöbb gödörből szarmata, korongolt,